Ч. 173 (12.539). Львів, четвер 7. серпня 1930. [illegible] Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Між двома силами.

Про комунізм на Сході і капіталізм на Заході.

Луцьк, 2. серпня 1930.

Пан Юзеф, поручник польської армії, в повісті О. Досвітнього „Нас було троє" каже:

„Я хоч і ненавиджу їх (комуністів) через свою, як вони кажуть, клясову свідомість, але я їх люблю за розмах, за сміливість, за романтизм... Уявіть собі.. Випустити на повну волю мільйони, десятки мільйонів голодного люду, з звірячим інстинктом.... Грабуй грабіжників! Хіба не краса? Зуміти тримати їх у руках і, коли треба, кидати проти клясового ворога чи заводити в береги спокою... Цеж щось надзвичайне! Не героїзм, скажете, взяти на себе сміливість оголосити війну цілому світові й проголосити, що він гнилий, а можна його перебудувати на новий... А вони зроблять це, слово чести, вони здатні на це"...

Таке є розумування, взагалі, пересічного „обивателя", навіяне романтизмом. Але вистарчить лише не менш романтичного заклику папи римського, щоб обиватель рівнож захоплено клян більшовиків. І наше громадянство — то переживало добу безкритичного „романтизму" у відношенні до більшовиків, то безкритичної ненависти. Комунізм — то світогляд, і до тогож протилежний нашому. Комунізм треба знати, як рівнож докладно уявляти собі, кудою він іде...

Безперечно, є „розмах" і є „сміливість" у комунізмі, як системі нового, *соціялістичного світа*. Комунізм — це спроба реалізації соціялізму. Соціялізм „еволюційний", „християнський", „національний" — це лише параван, що прикриває цілком одмінний зміст. „Капітал" Маркса — це евангеліє соціялізму, а його правдивим і єдиним втіленням — є комунізм. Той соціялізм, що створив II. Інтернац., так само мало має спільного з соціялізмом, як православіє з чистим католицизмом. Джерело одне, але — цілком відмінна суть. Соціялізм в інтерпретації II. Інтернаціоналу є фікцією. Тільки комунізм — його ціль, його система, його методи — *є реальною спробою* втілення ідеї соціялізму в життя. І, на нашу думку, успіх II. Інтернаціоналу після війни — є найвищою точкою його „кипіння". Від часу стабілізації комунізму на Сході Европи й капіталізму на Заході Европи — соціялізм повільно, але неминуче згасає.

Треба признати, що по часах руїни, комунізм став на шлях — бодай — теоретичної — творчости. „Пятилітка" — це не декламація, це надзвичайно широкий теоретичний плян відбудови й розбудови, який іде по лінії чистого соціялізму. Не дурно Сталін, захоплений величчю „пятилітки", яка сама мала „приборкати мільйони звірів" і запрягти їх до роботи, з патосом кликав на XVI. конгресі комуністичної партії: „тепер комуністи багато сильніші й економічно, і політично, і в розумінні оборонної здібности країни". Навіть дозволив собі на „патріотичний ухил", на який відповів цілий конгрес овацією: „жадного шматка чужої землі не хочемо. Але й *своєї землі*, ні одного цаля своєї землі не віддамо нікому"...

„Своя земля" — це Радянський Союз, це нова Росія, яка всіх сил добуває, щоби надолужити час, прогаяний в її розвитку. І Сталін не думає теж іншими катеґоріями. В цитованій вже промові, кажучи про закордонні посольства СРСР, він називає їх *російськими, як російським називає все*, взагалі, що торкається Рад. Союзу. Бо центр комунізму — Москва, і не диво, що на ньому тяжить московський дух, якому він так відповідає психічно. Комунізм відчуває, що він будує велику Росію з невичерпаними можливостями й відсвіженим месіянізмом, — і тому не цурається вже патріотичних нут.

І подібно, як комунізм змінив в *органічну цілість* ті частини Росії, які мали тенденцію відокремитися, обєднуючи їх навколо Москви, як „свою землю" („собіраніє Руси"), себ-то обєднуючи їх політично, так „пятилітка" обєднує їх господарчо. Тому в той час, як комунізм і пятилітка для московських теренів є безсумнівним добром, для України вони є безсумнівним злом.

Російська еміґрація, поділена на монархістів, республиканців, соціялістів, евразійців, молодоросіян, „невозвращенців", „непредрешенців" і т. д., — виявила цілковиту свою непридатність до кермування державою і цим піднесла значіння комуністів, як політично державного чинника. В той час, як на чолі Радянського Союзу, оцієї нової Росії, станула така індивідуальність, як Сталін, який знає чого хоче й до чого йде, на чолі України не те що не стоять індивідуальности, вспівмірні Сталінові, а, взагалі, нема на керовничих постах жадної індивідуальности. Все це пересічні люди з „партійного апарату", москвофіли по своїх культурних традиціях і російські революціонери по свому життєвому „стажу". В таких умовах говорити про українське державне будівництво є річчю цілковито неповажною. „Український дух" не має ніяких спільних точок з комунізмом, — і тому впровадження цього комунізму на Україну полягає в використанні її господарчих можливостей до „отказу", себ-то аж до часу відбудови й розбудови московського промислового району... коштом української промисловости. Колективізація на Україні, приймаючи на увагу її 5 мільйонів індивідуальних господарств, полягає на звичайному грабунку, що нищить українське населення матеріяльно і зновуже морально.

Комунізм і „пятилітка" нищать український нарід, як відрубну націю зі своїми національними, історичними, етноґрафічними, побутовими й господарчими питоменностями. „Національне лице" українця має бути дзеркалом „національного лиця" москаля або башкіра або чухонця або самоїда — й навпаки. Комунізм в українській дійсності — це затрачення української індивідуальности, для нації, всього її минулого й, особливо, майбутнього. І коли Сталін в своїй промові казав, що, кінець-кінцем, прийде в цілому Рад. Союзі до „єдиної мови" — він знову сказав правду, бо до цього прецінь змагає комунізм за допомогою „пятилітки"

В такий спосіб будується новий комуністичний (соціялістичний) світ. Світ „надзвичайний", бо навіть війна на мові комуністів є лише „визволенням працюючих", — формула, в яку не вложити поняття „зачепної" чи „оборонної" війни, вигаданого европейськими політиками. Світ, який ніколи не гнобить інші народи, а лише їхню „буржуазію". Світ, який не нищить вільної думки, бо здійснює лише „диктатуру працюючих"...

Щож йому протиставиться? Справді „старий світ", де тримає держава державу, а нація націю — за горло. Де переможці душать переможеного, вижимаючи з нього останній сотик. Де „новими ідеями", якими обдарувала людськість світова війна й доба озброєного миру, являються... ідея Ліґи Народів і ідея Паневропи. Де по-старому плутаються поміж лібералізмом, який є таким-же архаїзмом політичним в умовах сучасного капіталізму, як соціялізм в умовах іствування найбільшої світової комуністичної держави.

Серед такого відношення сил повстають спроби знайти нову ідею. Ця ідея є *націоналізмом*, якій мають підпорядкуватися інтереси кляс і станів. Нація — понад все. Понад демократію, соціялізм, соціяльні кляси. Націоналізм нормує ці стихійні інтереси, що у вільному змаганні не годні дійти до рівноваги, забезпечуючої можливість творчости. Не диво, що націоналізм починає лягати в основу державних устроїв. Правда, ці спроби ще не вдаються. І не вдадуться так довго, як довго поодинокі держави не упорядкують того політичного і господарчого хаосу, що в них панує.

Наростають дві безсумнівні сили, що — рано чи пізно — дійдуть до рішаючого бою. „Це буде останній, рішаючий бій". Його не минути. Його можна лише відтягнути. Але він буде. Чи встигне націоналістичний світ прийти до сили, розвязавши внутрішні болячки й „сім смертних гріхів" версайського мирового трактату, раніш, ніж, прийде до сили комуністичний світ — від цього залежатимуть дії Европи — дальші дії держав і народів і нашого українського народу в тому числі, бо ми є поміж цими двома силами, входячи в їхню безпосередню гру.

Олександер Ковалевський.

Ґраф Михайло Тишкевич.

***20. IV. 1852 — †3. VIII. 1930.**

В доповнення вчорашнього некрольоґу, подаємо цікавіші дані про Покійника.

РОДОВІД.

Старий шляхоцький рід Тишкевичів виводять геральдики від Ґедиміна. На початку XV. ст. Свидригайло надав Тишкевичам цілу „окраїну" Волині та Поділля з містами Бердичів, Макарівка та багатьома містечками і селами. З цієї родини архимандрит Печерський Іван Тишкевич відбудував у XV. ст. (1470) знищену татарами київську Лавру, де поховано його самого та його небожа Янчура Тишкевича, на якого гробі написано, що він був „сармацьким Гектором та руським Пирром".

Покійний ґраф Михайло Тишкевич виводив свій рід від Василя Тишкевича, воєводи Підляського, а в жіночій лінії від князя Константина Острожського. З предків Покійного слід згадати Федора Тишкевича, який, користуючись своїми великими впливами, настановляв митрополитів. Саме тому Федорові Тишкевичеві львівська Ставропиґія завдячує своє іствування. Внуки Федора Тишкевича, князі Вишневецькі, одідичили по ньому велику бібліотеку; один з тих внуків, Януш Вишневецький, воєвода київський, боронив козаків від Яреми Вишневецького. Лев Криштоф Тишкевич, воєвода Чернигівський, заснував Тишовецьку конфедерацію в 1659 р., яка давала селянам волю. Дід пок. ґрафа Михайла, Генрик Тишкевич, був цілих 30 літ маршалком Київщини, а батько його Станислав, якого виховував історик Духінський, — маршалком Уманщини.

З філянтропійної діяльности Покійного.

Ґраф Михайло Тишкевич розвивав продовж цілого свого виповненого трудами життя широку філянтропійну діяльність. Не на десятки, а на сотні можна рахувати тих українців і неукраїнців, що він їм подав помічну руку чи то підчас їх студій, чи в часі недуги, чи в роках великої української політичної еміґрації за час світової війни і після її закінчення. Тут варто відмітити, що поруч установлення фондацій, про які згадано у нас вже вчора, видав він на самих тільки українських збігців підчас світової війни поверх 60.000 австр. корон переважно з власної кишені; чим загоїв неодну рану й обтер неодну сльозу нещасних українських скитальців. А треба знати, що Покійний не був великим землевласником (мав 1.000 десятин), а всеж таки вмів завсіди роздобути потрібні фонди на добру справу чи на ратунок потребуючих. Згадаємо ще, що ґраф Тишкевич на становищі представника України при Ватикані опікувався українськими полоненими в Італії, які в значній мірі завдяки його заходам вернули звідти до Галичини.

Публіцистична, наукова і літературна праця.

Статтей ґрафа Михайла Тишкевича на теми, звязані з українським відродженням, нам не вчислити. Помістив він їх безліч головно у французькій пресі, викликуючи ними живе заінтересування українською справою серед чужинців. Окремими виданями вийшли такі його праці: 1) „Dokuments historiques sur l' Ukraine", люксусова книжка, що вийшла і в окремих частинах: „Cartes de l' Ukraine" та „La Russie, la Petite-Russie et l' Ukraine"; 2) „L' Ukraine en face du Congrés" (Льозанна 1919) і 3) „La Littérature Ukrainienne" (Берн 1919).

В часі, коли радила мирова конференція, видав ґраф Тишкевич цілу книжку талановито напи-

ляних агітаційних летючок на політичні теми, в яких заступав ідею самостійности України. В тому ж часі писав особливо багато на українські теми у швайцарській і французькій пресі, виготовляв ріжні меморіяли та вів переписку в українській справі з ріжними визначними особистостями европейського політичного світу.

Окремо варто зазначити, що підчас побуту в Римі граф Тишкевич повинаходив у ватиканській бібліотеці цінні документи, які доказують, що географи XVI., а навіть XV. ст. дуже добре розуміли ріжницю між Московщиною, Польщею та Україною і відріжняли їх дуже докладно й точно. Тільки матеріяльні засоби не дозволили гр. Тишкевичеві поділитися тими документами зі своїми земляками, себто видати їх друком. В Записках Наук. Т-ва ім. Шевченка (том 1929) поміщена більша наукова розвідка Покійного, присвячена життю й діяльности його предка Василя Тишкевича (1523—1571).

Живучи в останніх роках у Познанщині, не кидав Покійний пера до останніх хвилин свого життя. Був постійним співробітником „Літер.-Наук. Вістника", в якому помістив м. ін. уривки зі своїх незвичайно цікавих споминів. Не був чужий і нашому органові, до ювилейного числа (ч. 10. з 14. січня 1928) дав статтю п. з. „Величне в історії України".

*

Довідуємося, що на два тижні перед своєю смертю прислав пок. граф Михайло Тишкевич свою цінну кореспонденцію до архіву Українського Національного Музею у Львові.

Канада й українці.

Скрута в сільському господарстві і промислі. — Тисячі безробітних. — Перемога консерватистів при виборах означає дальше обмеження іміграції.

Загальна ситуація в Канаді тепер дуже важка. Господарське положення погіршилося головно наслідком посухи, яка навістила в мин. році цю велику країну. Фармери не в силі були удержувати робітників і тому багато приїзжих еміґрантів ніяк не могло найти заробітку й тікали до міст. Але й тут вони нічого не находили. По канадійських містах велике безробіття. Тисячі робітників, котрі постійно працювали в промислі, від ряду місяців ходять без роботи і живуть лише з підмоги. Таким чином еміґранти, які приходили з фарм, щоби в місті найти заробіток, лише збільшували число безробітних. Найкраще ще зробили ті робітники, які зрезиґнували з платні у фармера і лишилися працювати за само удержання.

Слід зазначити, що в деяких провінціях була посуха і в цьому році на весну, яка почала загрожувати засівам. У червні ситуація дещо поправилася. В часі засівної кампанії багато рільних робітників найшло приміщення на фармах. По скінченні весняних робіт багато фармерів звільнили робітників, бо волять вони радше більше платити робітникам підчас жнив, як постійно їх оплачувати протягом кількох місяців перерви між весняними і літними місяцями. Звичайно в тому часі фармер, член збіжевого пулю, одержував другу рату за доставлення в осені збіжа і це давало йому змогу заплатити всі видатки, звязані з засівами. В цьому році тої рати не одержав і нема виглядів, щоби крім зачету, який дістав при осінній доставі збіжа, міг більше дістати наслідком низьких цін пшениці. В такому положенні годі вимагати від фармера, щоби заключав річну умову з рільним робітником, котра то умова хоронилаб робітника перед звільненням. Але є також випадки, що фармери звільнюють постійних робітників, які працювали в них навіть довші роки. Тепер, у часі жнив, частина безробіних знайшла на короткий час роботу по фармах, але по кількох тижнях число безробітних знову зросте, бо в нинішніх умовинах канадійські фармери більшого запотребування на робочу силу не мають.

У промислі Канади тріває дальше застій і нема наразі найменших виглядів, щоби він скоро скінчився. Є це зрештою явище, яке переживає не лише Канада, але цілий світ. Канадійський уряд намагався помогти безробітним розпочаттям робіт при будові і віднові доріг. Одначе дощі, які були в червні в деяких провінціях, були такі нагальні, що треба було перервати роботи й робітники вернули до міст. Число безробітних таким чином не лише не вменшилося, але навпаки, зросло.

До того всього слід іще додати, що 28. липня ц. р. відбулися в Канаді вибори до провінціональних соймів і до доміняльного парляменту в Отаві, при яких перемогли консерватисти. А треба знати, що консерватисти є рішучими противниками іміграції з середущої Европи, в тому числі також українців, заступаючи погляд, що так довго не можна пускати до Канади нових іміґрантів з Европи, як довго є там хоч один безробітний. До консервативної партії причисляється м. ін. і відомий ворог нашої еміґрації, англійський епископ Льойд, що нераз уже виступав прилюдно проти „небажаних у Канаді чужинців", які, мовляв, наслідком свого анальфабетизму і примітивізму є недоступні для культури й цивілізації і не хочуть злитися в одно з англьо-саксонською расою. Такі думки нуртують в головах усіх консервативних послів Канади, що отсе увійшли до доміняльного парляменту в Отаві в числі 135 душ (на всіх 245 мандатів). Ця перемога консерватистів велить нам рахуватися з прикрою можливістю цілковитого замкнення границь Канади для українського населення вже в найближчій будучности.

Нужда в містах С. Р. С. Р.

(А. Т. Е.) Берлін. Кореспонденти закорд. часописів, що перебувають у Москві, беручи під увагу важку апровізаційну крізу, звернулись до радянського уряду з просьбою дозволити їм спроваджувати харчові продукти з за кордону. Радянська влада згодилась на це.

Рада народніх комісарів на окремому засіданні обговорювала справу апровізаційної кризи в містах С. Р. С. Р. Комісар рільництва Яковлів нарікав, що накази радянської влади легковажать не тільки „кулаки" але не виконують їх усі громадяни без ріжниці кляс.

Маневри французької армії.

А. Т. Е. Париж. З початком вересня в Льотаринґії відбудуться великі маневри французької армії, в яких візьме участь і міністр війни та ґенеральний інспектор армії. Головний штаб міститисьме в Люневіллі. У маневрах візьме участь 50.000 війська.

Кінець повстання курдів?

А. Т. Е. Льондон. З Тегарану пишуть, що турки остаточно розбили повстанчі відділи курдів та вбили їх вожда Сімка, який упав біля персько-турецького кордону.

АКАД. СТЕПАН СМАЛЬ-СТОЦЬКИЙ. 2

Правопис і літературна мова.

(Продовження.)

Що-ж нам грішним робити, коли ще й закликають нас „не підривати авторитету наукової установи? Може воно і так. Але нехай нам хоч буде вільно роздумати гаразд, що більше лихо: неодностайність правопису, чи нерозум? Чи становище Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові правильне й оправдане, чи ні? — Безперечно булоб правильне, якби ми Українці самі, хочби тільки на Україні, без чужого примусу і впливу, на основі найліпшого власного пізнання і знання, сумлінно для себе, для цілого українського народу цю справу вирішували. **Воно неправильне, коли ясно, як на долоні, що пізнання і знання , на основі яких цю справу вирішувано, мають великі хиби, залежність від чужих впливів очевидна, накинена компетенція сумнівна, історичний розвиток нашої правописної справи нехтується, заводяться до правопису правила чужі українській мові, і коли в реформі правопису ані сліду бажання довести до одностайности на цілій українській території, так якби нас і нашої довголітної праці зовсім не було.** Нам, що ми й досі не мали ще одностайного правопису, не лишається отже нічого иншого, як тільки держатися далі свого і боротися за ліпше пізнання і за належну компетенцію, бо таким чином дотеперішня і тимчасова неодностайність заміниться швидче в бажану одностайність. Тому думаю, що Ви добре зробили, що „підняли бунт" вповні оправданий, бо Ви тим певно прислужитеся добрій справі і причинитеся до направи лиха. Бунт нікого не повинен би і дивувати в теперішніх часах. Таж скрізь чуємо тільки слова „революція", „контрреволюція", все а все революція і народ тільки живе революцією, в неї вірить, як бувало всі присягали на еволюцію. Нехай-же буде революція! Трагічно того непослуху авторитетови наукової установи брати не треба. Таж ми знаємо, що у нас тільки коректора турбують правописні правила і то не дуже, як Ви на своїх фейлетонах переконалися, а звичайні люди, хочби і з наукової установи, не дуже беруть собі до серця не то правописні, але й мовні помилки. У нас нема ще змислу до таких річий.

Але просто відкинути харківський правопис і чекати, аж він на абсурдности своїх правил сам від себе заломиться, це не доведе до бажаної цілі одностайности правопису для української літературної мови. Треба нам не тільки виказувати його хиби, але й конструктивно працювати, щоб правдиве пізнання всіх належних сюди питань загально поширилося і все громадянство, яке пише, взяло **активну** участь у вирішенню правописної справи. Треба вглублюватися в звукову систему української мови, пильно збирати дальші досьвіди, так викликати як найживішу обміну думок і досьвідів і на найширшім тлі все підготовити до одностайного вирішення, яке в наших обставинах може прийти тільки від тих, що **пишуть**, і тих, що по школах **вчать.** Не боятися правди, а сміло її шукати і висловлювати.

Найбільша хиба харківського правопису це те, що він своїми правилами хоче власне „українізувати" неукраїнців і правописом навчити неукраїнців української літературної мови. Ми мусимо твердо стояти на становищі, що щоб писати, треба перед усім знати мову, та що „хто не знає добре живої мови, той взагалі не може писати". Не буде-ж він за кожним словом заглядати до правописних правил, як воно по українськи **говориться** і як його писати. Чує Харків, Петрів, Могилів, Королів, устрій..., ну, і пише Харківа, Харківом, Петріва, Могильова, Корольова, устрію..., бо так підкаже йому його неукраїнська душа. І **правописними** правилами його не навчити, як по українськи говориться! Хто-ж знає мову, то і без того напише правильно, тому правила харківського правопису хіба тільки непотрібно баки забиватимуть. Взагалі як найбільш рішучо мусимо відділити правопис від мови і граматики, бо тільки тоді правописні правила української мови зможуть бути короткі, ясні, недвозначні; бо тільки таким способом дасться досягнути правописна одностайність.

Для нас Українців виходить з того ясно, що і нам перш усього в школах треба дбати про добре знання мови, треба дбати, щоб наші часописи її не калічили, щоб вона чужими відпадками не засмічувалась. Це тим тяжча у нас праця, що в нас з усіх боків напихаються до уха чужі впливи, чужі слова, вирази, форми, фрази, сполуки і годі від них обігнатися, так що у нас дуже богато тих, що пишуть, думає і виражає свої думки, хоч українськими словами, то не по українськи. Це особливо бачимо на перекладах з чужих мов.

Щоб наглядно показати, як я це розумію, вкажу Вам на спостереження на собі самім. Живу в Празі вже 12 літ. За той час навчився я, можнаб сказати, добре по чеськи. Я все чеське читаю, а навіть і пишу по чеськи так, що нема в тім жадних граматичних помилок. Але все ще і сам чую, а тим більше чехи, що хоч все мною сказане або написане взагалі граматично правильне, то на нім таки пізнати, що я не родовитий Чех. Я не в силі ще думати по чеськи і виражати свої думки на щирочеський лад. Образовість української мови корениться в хліборобстві і в безпосереднім співжиттю з природою, а основа образовости в чеській мові иньша. Поняття, уяви споюються в чеській свідомости з собою инакше ніж у щироукраїнській. Отак я тут на чужині на основі таких живих спостережень навчився ще живіше відчувати неукраїнський спосіб думання і виражування думок у теперішніх українських письменників. На нім відбивається дуже сильний вплив чужої школи, чужого культурного середовища і повний брак контакту з українським народом, з його мовою, сьвітоглядом, з його душею. Вони пишуть по українськи як я по чеськи.

В останньому семестрі в півтретягодинних тижневих викладах я розбирав мову наших літературних часописів і ми всі аж злякалися від страшного занепаду живого українського мовного чуття у наших письменників. Це вже не українська літературна мова, а якийсь чудний жарґон, яким вони пишуть, не зважаючи на те, чи їх хто розуміє, чи ні*).

*) Може я про це окремо десь напишу.

(Продовження буде.)

*

Друкарські похибки: У вчорашнім фейлетоні у III-ій шпальті 16-ім рядку згори має бути „вже мінімально" (а не „дуже"); у IV-ій шпальті в передостаннім рядку петиту має бути: „в" вимовляють як шелестівку після голосівок, читаючи друковане або писане, чого не роблять у звичайній розмові: „читав..." Огієнко в польських візитках пише себе Огієнко і т. д."

Українські малярі в Париському Сальоні.

Критика офіціяльних виставок. — Приватні виставки. — Доцільність „Сальонів“.

I.

Вже віддавна в мистецькій париській критиці ведуть спір про потребу та доцільність так званих „Сальонів“. Був уже момент, коли здавалося, що ті, що співали мистецьким офіціяльним великим виставкам „Вічная память!“ узяли верх. Від деякого часу „Сальони“, з яких кожний мав своє ярко окреслене обличчя, якесь мистецьке гасло та напрямок, почали бути такими зроподібними один до другого, що можна було зрозуміти тих критиків, що твердили про повну мертвеччину і непотрібність Сальонів. Та рівночасно не помилялись і ті майстри, що не хотіли поривати з традицією, і надсилали до Сальонів пару (часто другорядних) річей, а поруч улаштовували в приватних ґалеріях свої індивідуальні виставки.

Чим більше занепадали Сальони, тим більще розквітав звичай виставляти окремо свої праці, аби, скупчивши їх у двох-трьох кімнатах, дати з одного боку повний образ своєї праці, а з другого оминути неприємного і, можливо, шкідливого сусідства. Цим пояснюється той факт, що Париж нараховує кількадесять приватних ґалерій, що винаймають свої салі (звичайно на 2 тижні) окремим малярам. Не вважаючи на те, що плата, особливо для незаможних малярів, там доволі висока — у богатьох ґалеріях вони ждуть своєї черги інколи весь рік.

З деякого часу помічається знову зміна в цьому положенні. Стає очевидним, що Сальони відповідали дійсній потребі мистця час від часу порівняти себе в тісному сусідстві з другими, кинути своє мистецьке „я“ на ринок мистецької конкуренції, дати критикам можливість наочно порівняти ті твори, що поза Сальоном ніколи не можуть бути поставлені один поруч другого. А що зацікавлення Сальонами невпинно зростає — це видно з того, як малярі готуються до них, як уважно починають добирати образи, що мають бути виставлені, як критика, що так ще недавно погорджувала цими „базарами мистецтва“ все з більшою увагою ставиться до Сальонів, цієї дійсної живої галерії всесвітнього мистецтва.

Треба нині признати, що Сальони оборонили своє право на істнування, довели свою життєздатність, оборонили свою традицію, що має за собою вже багато століть: Сальони оживають.

Останній Сальон у цьому сезоні це сальон у Тюільрі; — він наймолодший і має тільки 8 років життя. Він повстав з потреби, яку відчували вже давно: вибрану низку зразків, зосередити під одним дахом ліпших представників „правого“ і „лівого“ напрямку в мистецтві; дати вияв, так би мовити, загальної середньої лінії в мистецтві — ось провідна ідея керманичів Сальону (Еррйо, Бенар). Ідея, очевидно, була щасливою, бо успіх Сальонів зростає з кожним роком, скупчуючи під свій, здебільша, деревляний дах, ліпших майстрів Парижа.

У цьому році Тюільрський Сальон, що не має постійного приміщення розташувався на березі Сени в парку „Кур-ля-Рен“. В затишному кутку центра Парижа, серед зелені парку, зустрічає нас перед виставою елеґантна постать „Побіди“ Бурделя, один з найліпших останніх творів покійного майстра.

Звичайно, перше, що робимо: шукаємо українців, що беруть участь у Сальоні. — У цьому році є їх три: Левицька та Перебийніс малярі, та Литвиненко різьбар.

Нема місця для наших дітей на рідній землиці.

Станислав Грабський, який так ремствує на фаворитування українців нинішними правителями, всетаки може бути гордий декотрими своїми учениками. І так напр. його вихованок, візитатор львівської кураторії Опаля видумав також цікавий засіб „національної асиміляції“, як каже його вчитель, а саме: **не приймати молодого українського вчительського нарибку до шкіл в українській частині Галичини.**

Всі цьогорічні абсольвентки вчительських семинарій — українки, які відважилися подати на вчительську посаду до львівської кураторії, дістали в тиждень по внесенні подання на посаду картку слідуючого змісту:

Do N. I. K. N. ...../30. Ponieważ w tutejszym Okręgu brak jest wolnych posad nauczycielskich zechce Pani donieść bezzwłocznie na ręce podpisanego, czy reflektuje Pani na posadę nauczycielki w okręgu szkolnym warszawskim (krakowskim, poznańskim, łódzkim). We Lwowie dnia.. lipca 1930. Radca Kuratorjum St. Kokurewicz.

Референт і найновіший опікун українського вчительства візитатор Владислав Опаля, в якого руках доля усіх подань на вчительські посади „задекретувавши“ такий винахід, сам виїхав на відпустку спочати на лаврах, а всі наші діти йдуть до пана Кокуревича підписувати свою згоду на скитальство між чужими. Дехто з них потішається, що це лише „хвилево“, бо нібь „справді“ нема посад, а коли вони „будуть“, то вони вернуть між своїх, на рідну землю.

А може справді в львівській кураторії нема посад? Так — нема посад, але для української дитини, бо факти що іншого говорять. Адже **в кожнім повіті щорічно бодай двацятьпять до трицять посад є до обсади.** Ми дуже добре розуміємо, що польська кураторія хоче передовсім про свої польки дбати, але давати першенство одиницям з найслабшим свідоцтвом з найгіршої провінціональної приватної семинарії найпоганішої слави перед відзначаючими ученицями, виключно з уваги на національність, це вже таки з педагогією мало має спільного!

Бо чи справді кураторія так дуже скривдила би своїх, колиб із тих пятьдесять подань українок (і то сумніваюся, чи було тільки відважних) оттак „на показ“, „ на сміх“, для збереження видів чемности і справедливости, до 24 подань польок, відосланих до кожного з пятьдесяти повітів української частини Галичини, долучила як двацятьпяте подання якої українки! Таж і тут на повіті ще є від того інспектори та „народове організаціє“, які мають досить енерґії, щоби скрутити карк такому смільчакові, що посмів старатись за посаду там, де вродився і вчився.

Не зазначуємо тут ще й дуже багато педаґоґічних моментів, які наказувалиб кураторії обсаджувати українські школи бодай в частині українськими вчительками. Якщо кураторії залежить дійсно на науці, а не на політиці, то стократь краще навчить вчителька, що володіє добре мовою дитини, як вчителька, яка тої мови мусить вчитися від дитини, не годна добре дитини розуміти, її помилок справити. При науці, як взагалі при кожній праці значить багато замилування, охота, пригожий терен до праці. Як може вчителька полька навчати дитину, до якої вона не почуває жадного сентименту, особливо, коли її спеціяльна місія стрічає спротив національно свідоміших батьків дитини. Та й наша вчителька на заході буде більше трактувати свою вчительську працю, як невдячну зарібкову роботу за кусень хліба, ніж як велике вчительське завдання.

А тепер ще спитаємо, чи справді вчителька-українка є таки небезпечна для польської держави, коли вона вчителює в українському селі? Чейже вона знає, що її постійними контрольорами є польський ксьондз, орґаніста, економ, постерунковий і що вони доведуть негайно до відома її шкільній владі при найменшій спробі „неблагонадійности“. Вонаж знає, як легко бути посудженою! Але її навіть не дають можливости виставити себе „на пробу“!

В 25-ліття Національного. Музею.

Моя консерваційна праця в Нац. Музею.

В осені 1922 р. приїхав до Львова Володимир Пещанський, людина з високою освітою, ґрунтовно обізнаний з усіми методами реставрації ікон та образів. Швидко після свого приїзду обняв він реставраційні роботи в Нац. Музею і тут мала я нагоду його пізнати. Ми зжилися в короткому часі як на терені праці в Музею, так і приватному житті. Реставраційна робота мене зацікавила, що й зауважив покійний Пещанський. Незабаром почав він мене познайомлювати з методами своєї праці, спершу з деякою резервою, яку можна бачити у всіх робітників на цьому полі. Причина була в тому, що він хотів переконатись, чи можна таку відвічальну роботу віддати мені. Згодом обережність зникала, врешті на кілька місяців перед смертю виявив він мені бажання передати все своє знання, не хотів, як казав, щоб воно пропало. На жаль, стан його здоровля не позволяв йому на інтенсивну працю. Всеж таки передав він мені велику кількість свого знання так, що після його смерти я могла обняти його місце в Музею, хоча в моїй науці виявлялись ще деякі прогалини. Лекші річи, як підліплювання, чищення від бруду, оліти і т. д. йшли мені легко, та й зі складнішими роботами я давала собі раду, хоч покійний Пещанський не вспів мені в цьому напрямі дати вичерпуючих вказівок. Я доповняла свої відомости відповідною літературою і практикою на своїх власних образах. Одним з перших і ефектовних моїх відкрить був „Христос Учитель“ № 59 зі Шкляр.

В році 1927 піддав мені директор Музею І. Свєнціцький гадку поїздки для дальших студій у Київ і Москву. Я послухала його ради і в цьому ж році в березні поїхала туди. Три неділі зупинилась я в Київі. Там збогатила значно своє знання цінними вказівками Касперовича, одного з найкращих наших реставраторів. Його щире відношення до мене залишило в мені дуже милі спомини.

Опісля переїхала я в Москву, де перебула около 5 місяців. Протягом цього часу найбільше працювала я в державній реставраційній майстерні під проводом Ігоря Грабаря. Завдяки покійному Пещанському я не мусіла тут тратити час на примітивні роботи, а використала побут для вишколення в складніших методах реставрації і для практики. І тут зустріла я дуже миле відношення і з вдячністю згадую моїх учителів Грабаря, Чирикова, Богуславського і Юкина.

Повернувши з поїздки, я розпочала в Національному Музею самостійну реставраційну роботу. Законсервовані мною ікони і картини такі: 22, 59, 114, 401—2, 405—16, 446, 450, 452, 468, 5908—9, 6427, 13—688, 785; 14—000, 136, 223; 15—003, 230, 233, 234, 241, 533, 549, 576, 578, 816; 20834, 22—656, 745, 746; 24—721, 722; 25—291,338, 372, 375, 378; 26—083, 093, 101, 105, 107, 109, 111, 221, 222, 296, 454, 904; 27—367, 368, 654; Богородчанського іконостасу одвірки царських врат...

Консервація була в роді підліпки відприскуючої краски, ґрунту, дошки чи полотна, консервування дощок, відчищування від бруду, зчорнілої і згорілої оліфи, знимання пізнішого перемальовування.

Загальні методи, яких я придержувалась, такі: зчорнілу оліфу знимала я, частинно лишаючи чисте шкливо старої. Раз тому, що занадте зчищення робить немиле, сире враження, а по-друге — при цілковитому зняттю можна всеж таки ушкодити сам образ. При зниманні перемальовування оперувала я ножиком і хемікаліями так, щоб пізніші перемальовування знимати верствами. В місцях випаду ґрунту накладано свіжим, а знищені місця мальовила тушовано невтральною, підходячою фарбою, так, щоб і для ока було добре, а не було підроблене.

Мушу зазначити, що музейна атмосфера, в якій я працювала, була дуже симпатична. „Начальство“ не давало відчувати своєї влади. Одначе технічних умовин до праці дуже недоставало. Головно відчувалось недостачу окремої кімнати і відповідної в ній інсталяції, як ґазової кухонки, водотягу, мраморних плит і більшої скількости хемікалій.

Знаючи, що з часом потрібно буде нам більше реставраторів, я поділилася своїми відомостями з п-нею С. Паращуковою, котра тепер працює в Музею, виконуючи менше складні реставраційні роботи.

Ярослава Музика.

Дівчина, що не дістала посади, ще нишечком заплаче, поїде на чужину чи залишиться при батьках дома. Але наша мужеська молодь? Скінчить вона гімназію, не хочуть приймити на університет, скінчить університет, не хочуть приняти на ніяку державну посаду. Всюди двері замкнені. Щож вона має робити, куди кидатись? Може би над цим питанням призадумалися спеціялісти від вишукування рецепт на пацифікацію і стабілізацію відносин.

Один з батьків.

МАКІВКА.

З нагоди заповідженої прогульки на Маківку в дні 10. ц. м.

В останніх днях місяця квітня 1915 р. на горі Маківці Українські Січові Стрільці вступили в бій, який став у нас історичною подією. Карпатські бори були свідками великої побіди горстки січового війська над московськими полками, що за всяку ціну намагались проломати фронт на Маківці и отворити собі шлях на Мадярщину. Кількаднева крівава битва на Маківці, хоч принесла стрілецькому леґіонові втрати біля 40 людей убитих і понад80 ранених, закінчилась розгромом російських військ, які втратили на Маківці цілі сотні вбитих, полонених і багато зброї, що попала в руки стрілецьких сотень.

Маківка стала символом побіди української збройної сили над московською. Маківка, це перший визначний етап на тому шляху, по якім українська нація зі стану пасивности переходила до стану активности, до чину. Битва на Маківці, це перша велика спроба галицьких українців стати самим активним чинником історії, стати самим ковалями й творцями своєї будуччини.

Підчас світової війни погляди української суспільности на ролю і значіння Січового Стрілецтва і на битву на Маківці були ріжні, були навіть сумніви, чи шлях стрілецького леґіону і саме істнування такого леґіону є доцільне. Сьогодні є вже річю безсумнівною, що спроба створити власну збройну силу в 1914 року не гільки фізично заважила на ході подій після упадку Австрії, але передовсім була переломовим моментом у психіці галичан. Битва на Маківці стала символом визову галицьких українців Москві. Оборона Маківці горсткою Січових Стрільців була битвою Давида з Ґоліятом, а проте ця битва була лише прольоґом крівавої драми боротьби українського народу проти Москви в р. 1918—1920, драми, яка мала далі такі геройські пориви як битва під Крутами, бої на вулицях Києва за Центральної Ради, здобуття Києва галицькою і наддніпрянською арміями 1919 р. і яка закінчилась кровавим епільоґом під Базарем.

Ті, що впали і ті, що боролись на Маківці неначе збудили сонну надію до життя. І тому, хоч пізніші події, перекреслили багато здобутків із тих часів, то не в силі перекреслити спогадів, які є нині предметом нашого пієтизму.

І тому не диво, що український нарід наділяв могили 34 героїв на Маківці широю, глубокою любовю, тому не диво що цього року як і рікрічно українці відвідають ті могили і зложать їм свій поклін.

Ол. Б.

Вдячне слово — на могилі проф. Махека

польського лікаря-ученого і чесної людини.

Кілька днів тому помер у Львові один із найвизначніших польських лікарів - учених, проф. Махек, широко відомий окуліст. На його свіжу могилу належить кинути малу вязанку квіток і від нас, українців, відносно яких виявив себе Покійник надзвичайно чесною і гарною людиною. Своє відношення до українців виявив найкраще при нагоді лікування темних українських інвалідів. Раз — ще в 1922 році — прийшов один член Управи УКТОНІ до Покійника, щоби заплатити йому гонорар за його лікарську поміч. Проф. Махек випитав спершу, які це інваліди, в якій армії служили („петлюрівській чи „галицькій“), проти кого вони воювали, скільки їх є і хто ними тепер опікується, а отримавши всі інформації згідно з правдивим станом речей, заявив: „Ваші інваліди боролися так само за ідею, хотіли добра своїй батьківщині і принесли на тій війні жертву свого життя і здоровля. Тому я їх не осуджую. Візьміть свої гроші назад, а на будуче присилайте мені всіх своїх інвалідів — я їх буду і надалі лічити задармо“. І проф. Махек справді лікував цілими роками українських інвалідів без сотика гонорару. І поза тим — Покійник не скривався ніколи з своїми надзвичайно ліберальними й толерантними поглядами на національну проблему, ніколи не брав участи в жадних антиукраїнських виступах, користав з найближчого співробітництва лікарів-українців і користувався теж, наскільки нам відомо, великою пошаною в українських лікарських колах.

Справді серед нинішніх відносин, при нинішніх проявах зоольоґічної ненависти до живих і мертвих українців, пропаґованої і реклямованої день-у-день отверто на сторінках польської преси, таке відношення польського вченого і діяча — заслуговує на найглибшу пошану.

Вічна Йому Память!

Посол Тука хорий.

Оборонець д-ра Туки засудженого в Празі за державну зраду на 15 літ вязниці, звернувся до міністерства справедливости з просьбою вислати засудженого Туку до санаторії. тому що він хорий на очі і без лікування може осліпнути.

Тиф у Ленінграді.

„Красная Ґазета подає“ що в Ленінграді шириться черевний тиф. Процент смертности у випадках тифу є дуже значний.

При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.

НОВИНКИ

— **Рідкі гості.** Вчора переїздило через Львів 24 американців з ріжних частин Америки, здебільша вчительок з ріжних середніх шкіл, прямуючи на Рад. Україну через Волочиська. Вони вернуться до Америки через Москву, Ленінград і Швецію. Є це одна з численних груп туристів, які літом сотнями тисяч виїзджають оглядати Европу Цього року мабуть перша, що переїхала через Львів. Тому і не диво, що мешканці Львова зглядались на них на вулицях, мов на екзотичні птахи, тимбільше, що була між ними і одна муринка. Прогульку орґанізувало нюйорське товариство „Ріконсіліейшен Тріпс“, що має в своїм комітеті професорів усіх спеціяльностей і має на меті знайомити американців з усякими народами, віруваннями, країнами та суспільними течіями. Туристи, що провели у Львові всього півдня, були найбільше захоплені св. Юром і... мальовничою картиною раннього базару на Ринку. Деякі пані встигли навіть купити собі на памятку наші народні вишивки у „Народнім мистецтві“. Інші захоплювались вишнівкою Бачевського, яку пили з насолодою при вечері і вранці купили собі її в малих пляшинках, примірюючи, чи зможуть перевести під своїм одягом цю „дорогоцінність“ контрабандою до Америки. Американською прогулькою заопікувалися наші земляки, повідомлені про приїзд туристів через одного із наших визначних громадян у Ню Йорку, що є там приятелем одного із орґанізаторів цієї подорожі.

— **Театр „Цьвіркун“ у Тернополі.** На сонний літний сезон, особливо для тих, яким доля судила в серпні сидіти в місті, милою несподіванкою був приїзд „Цьвіркуна“ до Тернополя. Вже сам склад осіб театру давав запоруку, що 2 вечорі буде можна перебути весело. Сподівання не завели: Пані: Стадникова, Сорокова і Цесельска, панове: Остоя, Сорока і другі знаменитою грою, а дехто своерідним дотепом дали авдиторії багато розваги. Театр повинен мати у нас поводження. Ніде правди діти — каса не дописала і артистам не поправила гумору, але в цьому вина — сезону.

— **Українська еміграція 1929 р.** Як повідомляє „Український Емігрант“ в 1929 р. із Польщі виеміґрувало до европейських країв 11.602 українців греко-католиків, 1221 православних, з того найбільше до Франції (8794 гр.-кат. і 1103 православні). До заморських країв 1929 р. виїхало 24.666 греко-кат. і 13.466 православних українців. Всіх українців виеміґрувало з Польщі 1929 року 38.132.

— **Інститут українознавства у Парижі.** Стараннями професорів університету в Парижі основано там інститут українознавства, до заряду якого входять: член французької академії Ле Жофі, проф. Брі, Ферран і Пінол, поет Мезед і ґенерал Біягуа. Інститут має на меті студіювати історію, ґеографію і літературу України. Вже в цьому році в тім інституті відкрито курси українознавства.

— **З хроніки самовбивств.** Анна Зарівна, 17-літня учениця кравецтва, замешкала у Львові при вул. Замковій розчарувалась у вірности свого нареченого й отроїлась.

— **Під колесами трамваю.** Передучора попол. 65-літня Ева Піссова, переходячи з вул. Набе-

---

М-Р Є. Ю. ПЕЛЕНСЬКИЙ.

Осип Маковей.

СПРОБА ЛІТЕРАТУРНОЇ ОЦІНКИ.

(В пяту річницю смерти.)

(Продовження.)

V. Місто.

Маковей — дитина міста. У місті він виростав, не одне прийняв тут цілою своею психікою. Любов до міста викликала намагання пізнати ближче міщанський побут, може скромне бажання зберегти цю старовину. Мабуть цей намір спонукав Маковея списати обряди і звичаї рідного міста. З другого боку оці замилування та добуте знання стали основою кількох оповідань з міщанського життя.

Цю низку отвирає „Мій прапрадід“[*]. Доктор фільософії, учитель історії при ґімназії, привіз із рідного міста старі документи. В одній старій метриці знайшов прізвище свого прапрадіда. Прізвище й три дати: родився 1676 р., вінчався 1697, помер 1738 р. на сам святий вечір. Тепер саме святий вечір 1895 р. Самітний професор випив трохи вина і задрімав. Сниться йому, що приїхав по його прапрадід і завіз до рідного міста на свята. Оттак стає поет безпосередно перед давнім побутом. Святочні звичаї такіж як і були до недавна по селам, чи невеличким містечкам. У хаті гамірно, весело, дітвора бавиться на соломі, лізе під стіл, кудкудакає, щоб кури неслися, під вікном колядники зі звіздою...

Здержана і глибока пошана віє з новелі для гарних, давніх часів. Інші вони, хочби тим, що прапрадід, хоча зарібник, повінчався в 21 р. життя, нащадок має вже 32, але мабуть у метриці лишаться лише дві дати... Прапрадід у жупані лише, але не змерз, професора у кожусі мороз аж щипає...

Оповіданням, що в літературі виробило Маковееви йменя поета міщанського побуту є „Клопоти Савчихи“. Автор ясно і просто розказує про переживання багатої міщанки, що хотілаб мати сина паном, дарма, що він не має здібностей. Але коли інші діти вчаться, то чого її Михась мав би бути гіршим? Краще, щоб її Михась був „ксьондзом“, або „професором“, або „адукатом“, ніж різником в Яворові, як її муж Савка, що ще й запиваеться. Зрештою Савчиха має з ким суперничати: її сестра, Дудчиха, посилає теж свого сина до „лацінських“ шкіл, хоча вона бідна.

Психольоґія постатей виведена тут дуже добре, дарма, що автор вибрав форму монольоґу, доволі трудну, особливо в складних ситуаціях. Формою нагадує оповідання твори Марка Вовчка. Як там, так тут змальований на тлі конфліктів і постатей, побут. Мало він ріжниться від сільського, одним лише додатком: міщани займаються ремеслом Савка різник, Дудка столяр. Одначе не закинули вони ріллі. Все це вміють погодити з купецтвом: Савчиха цілими днями продає мясо на місті, Савка їздить по цілій Галичині за купецьким ділом. — Дуже добре зумів схопити Маковей психіку малого містечка, з його „льоґікою“, обмовами, патріярхальним життям і т. п.

Коли композицією і побутом оповідання нагадує Марка Вовчка, то відріжняється воно гумором. Бо дрібноміщани це не пригноблені, кривджені селяни, яких життя часто трагічне. Ці міщани частенько мало чим і ріжняться по правді, по суті, від селян.

Але є в них намагання стати „панами“. Та між цим наміром і дійсними засобами велика неспівмірність. Це й є причиною гумору автора.

Савчиха доробилася троха грошенят і міркує, що це вже стане, щоб сина вивести в пани. В містечку занесла вчителеві дві шинці й дістав її Михась свідоцтво, але у Львові гроші не помогли. Чому? — ніяк невгадає Савчиха. Не розуміє вона цього. При своїй гордовитій зарозумілости, що не має основ вона — стає для читача дуже смішною.

Трете оповідання це „Нові часи“. Тема в українській літературі давня: боротьба давнього побуту з новими течіями. Замість давніх міщанських капот і передміщанських жупанів появляються якісь нові „фаталашки“. І представникам старого, як от Маґері, трудно з цим боротися. Одне, що люди зле будуть думати про його, друге, що старих строїв уже не дістане. Самому ж виробляти годі.

(Продовження буде.)

[*] „Буковина“ 1895. ч. 165—6.

ляка на Потоцького, впала під трамвай ч. 11. Колеса трамваю поранили її голову так сильно, що чашка зовсім заломилась і її життю грозить небезпека.

— **Звиродніლість.** На днях у Львові арештовано 24-літнього Казимира Левандовського, замешкалого при вул. Піярів, за знасилування 13-літної дівчини. Знасилувана дівчина счинила такий крик, що позбігались люди, зловили Левандовського, набили здорово палицями і віддали поліції.

— **Гостинні варшавяки.** До Варшави приїхала група жидівських мотоциклістів із Палестини, яких варшавська жидівська молодь привитала на Римарській вулиці дуже сердечно. Підчас привитань біля гуртка мотоциклістів зібралась товпа жидів, тоді якийсь антисеміт кинув з балькону дому величезний камінь, який упав на палестинського мотоцикліста й поранив його. Тоді між жидами і поляками почалась бійка, в якій поранено одного жида. Поліція арештувала 20 осіб.

— **Сталін машиністом.** „Пролетарська Правда" пише, що залізничі робітники козятинського району на мітінгу вибрали Сталіна почесним машиністом і з цеї нагоди вислали „почесному машиністові" привітальну телеграму.

— **Жіноче серце.** Кажуть, що жінка загадка, що жінка то Сфінкс, якої ніхто не розгадає. І сензаційний процес у віденському суді, який недавно закінчився, потверджує ще раз ту стару правду. А було воно так: Молодий німецький вчений, доцент віденського університету д-р Н. хоч любив тільки книжки й науку, то всеж оженився з молодою і вродливою віденкою. Тому, що вічно сидів за книжками і був типовим пантофлярем так як майже усі вчені, він не знав як живе його жінка, де ходить і з ким ходить, що вона там робить і що робила заки він з нею оженився. Він читав і писав і знов писав і знов читав, звичайно, вчений доцент. А жінці скучно бути вірною вченому доцентові і вона полюбила Івана Яреца, якого знала ще перед тим заки вийшла заміж. Полюбила то полюбила і таке на світі буває, але цікаве те, що Іван Ярец був звичайним злочинцем, злодієм, обманцем, який сидів за крадіжи 4 роки у вязниці. Жінці доцента університету більше подобався злодій як учений і коли Іван Ярец сидів у вязниці, вона відвідувала його і приносила йому гроші, запрацьовані доцентом. Коли Ярец відсидів свою кару, його любовниця перебувала з ним цілу добу в якімсь льокалю і не вернула до свого вченого чоловіка аж на другий день. Іван Ярец, опинившись на волі, потрібував не лиш любови, але й грошей, тому примушував паню Н. добувати від свого вченого чоловіка поважні суми та дарувати їх йому, невченому злодієві, інакше він навіть грозив, що розкриє доцентові зраду його жінки. Пані Н. була під таким впливом Яреца, що робила все, чого він вимагав, давала йому гроші. Іванові Ярецові було того замало, він крав знову і впав другий раз до вязниці. Вийшовши з вязниці, відвідував паню Н. в її домі так, щоби вчений доцент його не бачив. У цьому допомагала йому сестра пані Н. 18-літня панна Грета П. Осмілений злодій Дон Жуан в одній сварці, набив паню доцентову і цього вона мала вже забагато. Хоч Ярец грозив її, що буде знов бити й убє, вона заскаржила його до суду. Відбулася розправа, зізнавав доцент Н. як свідок і признався, що він тільки читав книжки, а про любовні пригоди жінки не знав. Сестра пані А. Грета призналась, що тому допомагала Ярецові стрічатись з панею Н., бо сама була дуже залюблена в злодія. Злодій Ярец не був джентельменом і заявив у суді, що жінка доцента ще перед своїм шлюбом не давала йому спокою і що взагалі вона напастувала його, а не він її, тому він нічого не винен. Суд всеж таки засудив його на 2 роки арешту за вимануювання грошей у пані доцентової і за погрози, що убє її, як не дасть йому грошей.

— **Особисте.** У гірничій Академії в Леобені, студ. Іван Телей одержав дня 15. липня дипльом інжиніра.

— **Фридрих Ніцше диктує з поза гробу свої нові твори.** Як відомо, цього року в серпні минає трицять літ від смерти фільософа Ф. Ніцшого. Окрім статей про життя й творчість цього фільософа, ціла світова преса розписується тепер про такий сензаційний факт звязаний з імям автора „Заратустри": Італійський доктор Петрі улаштовував у своїм домі спіритистичні сеанси. Одного вечора, учасникам сеансу прийшло на думку викликати дух Фридриха Ніцшого. На другий сеанс запрошено кількох учених із Турину і викликано Ніцшого знову. Професор і видавець Бокка почав записувати, що говорить дух Ніцшого і за кілька вечорів Ніцше подиктував цілий свій твір. Цікаве те, що ніхто з учасників сеансу не знав творів Ніцшого і що аж після цього інші знавці фільософії Ніцшого ствердили, що слова які диктував дух німецького фільософа були наче продовженням творів, виданих Ф. Ніцшем за його життя. Стверджено навіть подібність стилю, деякі ті самі фрази і той самий світогляд. І тепер учасник сеансів, видавець Бокка, видав у Турині новий твір Ніцшого „Месія", твір диктований фільософом зпоза гробу. Все це виглядає як казка, але в світі бувають річи які не снилися і фільософам, світ є повний тайн і тому цею справою зацікавились навіть поважні наукові сили, які спеціяльно виїзджають до Турину, розглянути той факт ближче.

Нові арештування.

Польська преса повідомляє, що в селі Воля Мазовецька прийшло до крівавої сутички між членами „Стшельца" з Прошової і місц. українцями. А саме: в неділю, дня 3. серпня ц. р. вертало 8 членів „Стшельца" з Прошової зі стрілецького свята в Микулинцях пов. Тернопіль. Підчас переїзду через Волю Мазовецьку місцеві українці, члени Т-ва „Просвіта" мали напасти — як пише „Слово Польске" на повертаючих „Стшельців і тяжко їх потурбувати. Між іншими „стшелєц" Мартин Ґаляк мав отримати аж 4 рани, а Маріян Шпенель дві.

Після цього інциденту поліція негайно почала слідство та арештувала 10 селян членів Т-ва „Просвіта". Між арештованими є ученик V. кл. укр. гімназії в Тернополі Данило Муранко.

Далі „Слово Польске" повідомляє своїх читачів, що в селі Звенигороді пов. Бібрка поліція арештувала двох українців, а саме Івана Порайка багатого селянина і Гринька Балана. Обох арештувала поліція під замітом намагання підпалити стирти гр. Потоцького в Романові. Арештованих перевезено до поліційних арештів у Львові.

Новий землетрус у Італії.

(АТЕ). Рим. З Потенци надійшли вістки, що в понеділок, себто 4. липня ц. р. легкий землетрус навістив знова місцевости Мельфі й Ріонеро. Населення огорнула паніка, що ще памятає страшні наслідки недавньої катастрофи великого землетрусу.

Китайські комуністи острілюють амер. фльоту.

З Шанґгаю повідомляють, що відділи китайських комуністів у Шанґ-Ша почали острілювати амер. канонерку „Пальос", яка почала відстрілюватися і змусила комуністів до перервання наступу. Один американський моряк є ранений. Комуністи острілювали також канонерки італійську й японську.

Уряд Манію захитаний.

З Букарешту повідомляють, що уряд проф. Манію залишиться при владі лише до коронації короля Карла II., яка відбудеться в вересні ц. р. Одначе правдоподібно, що міністер внутр. справ Войда Воєвода подасться вже тепер до димісії. Причиною захитання уряду Манію є останні протижидівські виступи в Румунії.

Отворення міжнар. студентської олімпіяди.

(АТЕ). Дармштадт. В понеділок 4. серпня ц. р. на стадіоні політехніки в Дармштаді відбулося святочне відкриття олімпіяди міжнародньої конференції студентців (С. І. Е.). Після зложення олімпійської присяги відбулася дефіляда учасників від 37 держав. На гробах полят. підчас світової війни студентів дармштадської політехніки зложено вінець від конфедерації.

Пожар кіна в Лодзі.

У вівторок, 5. серпня ц. р. вибухнув огонь в кіні „Оаза" в Лодзі. Огонь повстав в кабіні механіка, де почала горіти фільмова тасьма. Механік Антін Коленда і його 14. літній син Францішек намагалися загасити вогонь, але внаслідок диму нічого не могли врятувати і помліли в кабіні.

Щойно вогнева сторожа зльокалізувала вогонь і врятувала Колендів. Лікар ствердив сильне попарення тіла і обох перевезено до шпиталя, де боряться зі смертю. Між публикою повстала паніка і лише завдяки притомности властителя та білетерів обійшлося без жертв в людях.

Атентат на наслідника Кутєпова.

З Парижа надійшли вістки, що наслідника ґенерала Кутєпова на становищі провідника військових російських організацій на еміграції ген. Міллер мало що не убитий внаслідок катастрофи самоходу. А саме: ген. Міллер вертав самоходом з жінкою, дочкою і адютантом капітаном Ізюмовом до Парижа. Нагло наїхало з заду на його самохід тягарове авто і знищило цілком каросерію в самоході ген. Міллера. Шофер тягарового авта втік. Всі пасажири самоходу ген. Міллера є ранені. Жінку ґенерала і його адютанта перевезено в тяжким стані до шпитала в Парижі. Ген. Міллер відніс лише легкі рани. Паризька поліція веде енергічне слідство.

Видатки Д. П. У. за кордоном.

(АТЕ). Париж. Орган Бесідовського помістив цікаві ревеляції про грошеві видатки ДПУ за кордоном, які виносять не багато — лише 30 міліонів долярів.

Між іншим ДПУ виплатило від 1924 р. консулеві Фінляндії в Констанці та литовському в Бельграді 20.000 долярів. Вищий урядовець румунської поліції, який сидить тепер у вязниці отримав 10.000. В Берліні працює біля 100 агентів ДПУ., які отримують 50.000 долярів річно. Далі „Борба" впевняє, що найменше половину російських монархістичних організацій субвенціонує ДПУ. І так представник великого князя Кирила і начальний редактор одного з російських дневників у Берліні є на службі ДПУ. Загалом агенти ДПУ поповнили зловживань в останніх роках на пів міліона долярів і 25.000 фунтів штерлінґів.

Дитина підпалила фільм.

З Ню-Йорку повідомляють, що в Сан Павльо дитина бавилася сірниками і підпалила фільми. Внаслідок пожару фільму було 23 дітей попарених, з них 10 дуже тяжко.

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·88·75—8·89·00, канадійський долар 8·80·00—8·80·50, чеська корона 0·26·25—0·26·50 австрійський шілінг 1·25·50 - 1·26·00, румун. лей 0·05·06 - 0·05·50, французький франк 0·34·80 - 0·35·00, швайцарський франк 1·72·00—1·72·50, фунт штерлінґів 43·40·00—43·70·00, радянський червінець 11·00—12·00, німецька марка 2·12·65—2·12·50

Золото: 20 корон 36·20·00—36·60·00, 20 франків 34·25·00—34·50·00, 20 німецьких марок 42·00·00—42·40·00 10 російських рублів 46·00·00—46·40·00.

Срібло: Австрійська корона 0·42·00—0·48·00 5 австрійських корон 2·40·00 - 2·50·00, австрійський фльорен 1·20·00—1·25·00, російський рубель 1·90·00—2·00·00 копійки за рубель 95·00—1·00·00

Збіжа.

Пшениця двірська 35·50—36·50, пшениця селянська 39.00—40·00, жито галицьке 17·75—18·52, ячмінь галицький броварняний —·00——·00, ячмінь на мливо 16·50—17·00, ячмінь пастівний 16·75—17·25, овес галицький 19·00—20·00, кукурудза румунська 22·75—23·25, бараболя промислова 0·00—0·00, фасоля біла —·00——·00 фасоля кольорова 00·00—00·00, фасоля краса 40·00—45·00 горох пів-Вікторія 24·75—26·75, горох пільний 26·00—27·00, бобик 19·00—20·00, мішанка паст. в зерні 00·00—00·00, вика 00·00—00·00, сіно солодке краєве прасоване 8·00—9·00, солома прасована 4·50—5·00, гречка 29·75—30·75, льон 00·00—00·00, лубінь синій 00·00—00·00, ріпак 45·00—47·00, ґрисік кукурудзяний 00·00—00·00, мука кукурудзяна 00·00—00·00, отруби житні 10·25—10·75, отруби пшеничні 12·50—13·00, крупи гречані 57·00—59·00 пшоно 00·00—00·00, крупи ячмінні 00·00—00·00, пенцак 00·00—00·00, просо краєве 00·00—00·00, макухи льняні 29·00—30·00, мак синій 150·00—160·00, мак сивий 110·00—120·00, конюшина червона 000·00—000·00

Зі студентського життя на чужині.

Ліквідаційна комісія Ощадно-позичкової Каси при Студ. Спілці в Берні.

Ліквідаційна комісія Ощадно-позичкової Каси при Українській Студентській Спілці, філія в Берні, цим шляхом повідомляє український загал про закінчення ліквідації Ощадно-позичкової Каси, чим функціонування Ліквідаційної Комісії вичерпується.

Звіт Ліквідаційної Комісії подаємо до відома.

Ліквідаційна Комісія перебрала від скарбника Ощадно-позичкової Каси після вирівнання всіх залеглостей Каси 1287.31 кор. ч. готівкою та 3301 кор. ч. в квітах, — разом 4588.31 кор. ч.

Сума означена в квітах 3301 кор. ч. була вирівняна поміж членами в товариський спосіб, згідно з ухвалою останніх ліквідаційних загальних зборів членів Каси.

Готівка 1287.31 кор. ч. була розділена так: Виплачені вклади і паї на „Рідну Школу" 588.65 кор. ч., Студентській Спілці 418.95 кор. ч.

Згідно з постановою ліквідаційних загальних зборів Ощадно-позичкової Каси дано з резервового фонду каси на пресовий фонд ЦЕСУС-а 190 кор. ч. Ріжні видатки каси криті ліквідаційною комісією та видатки по ліквідації 89.71 кор. ч. — разом 1287.31 кор. ч.

Сума 588.65 кор. ч. післана на „Рідну Школу" посередництвом часопису „Діло" складається з вкладів та паїв слідуючих: з прибутків Ощадно-позичкової Каси 289.65 кор. ч., вкладу Гордіюна Івана, головного організатора Каси 250 кор. ч. та паїв Базара Антона 13 кор. ч., Лэйка Авраама 21 кор. ч., Середи Марка 5 кор. ч., Тараса Івана 6 кор. ч., Люкіна Івана 4 кор. ч. — разом 588.65 кор. ч.

Архів Ощадно-позичкової Каси передано до архіву Української Студентської Спілки, філія в Берні.

Ліквідаційна комісія Ощадно-позичкової Каси складає щиру подяку Редакції „Діло" за безкорисне поміщення наших листів.

З глибокою пошаною

ЗА ЛІКВІДАЦІЙНУ КОМІСІЮ:

М. Мочарний, голова. **М. Барзилович**, секр.

5. VII. 1930. Берно.

Дописи.

РАВА РУСЬКА. *(Повітове Кооперативне Свято).* В неділю, 27. липня ц. р. відбулося у нас Кооперативне Свято. Вже й друге заманіфестували наші кооперативи повіту зі своїм Союзом на чолі, що живемо, що наш кооперативний рух у повному розгоні, що недавній запал перетворюється у творчу непереможню силу. У святі брали участь усі наші кращі кооперативи, навіть з Угнівщини й Немирівщини, й маси народу — коло дві тисячі душ. Після Служби Божої в парохіяльній церкві, виголосив відповідну проповідь о. О. Лещук. Відтак уставився величавий похід. Попереду дута орхестра з Немирова, за нею делеґації кооператив і представники культурно-освітніх товариств, відтак здисциплінованими рядами хлопці й дівчата в гарних національних строях, а далі народ, по селам з транспарентами. Довжезна ріжноманітна филя народу. Чулося, що ростемо, кріпшаємо, що почуваємося одною душею, свідомі своєї праці й мети. Жалко ставало, що не було між нами тих, що відчімхнулися від нас засліплені русофільською й сельробівською дурійкою, й пішли на службу чужим богам. Похід ішов вулицею Гуцькою, бо староство, вірніше „спренжисти" п. Моліцкі заборонив похід головною вулицею. У брамі Народнього Дому була дефіляда перед скиненим на землю жовто-блакитним прапором. На Академії саля Народнього Дому не могла вмістити всіх учасників свята. Величезна більшість стояла на майдані, прислухуючись академії крізь отворені вікна й двері, стережені поліцією й тайними аґентами. Після слова п. інж. Корнила Целевича з Угнова, виголосив гарний, дуже річевий й з полетом реферат, делеґат Р. С. У. К. п. інж. Семянів. Дальше слідували привіти від кооператив і культурно-освітніх товариств повіту. Частину вокальну виповнив хор з Потелича під доброю батутою п. Мастикаша, студ. університету. Декламацію п. Івана Вітика, директора масларні з Потелича, „Каменярі" нагороджено бурею оплесків. Орхестра з Немирова відіграла кілька народніх пісень. Свято закінчено національним гимном. Пополудни відбувся на майдані, коло „різні" народний фестин. Слід зазначити, що такі свята ділають дуже додатньо на людей, підносять на дусі, освідомлюють і закріплюють національну єдність. Р. С. У. К. мусить докласти всіх старань, щоби такі свята відбувалися по всіх повітових центрах і то якнайбільш величаво й масово. При таких імпрезах бачиться наглядно, як справджується клич: „В єдности сила". Не треба лякатися шикан. Нам, підчас нашого свята позривано наші прапори з Укр. Торговлі й „Віри", але це зовсім не скаламутило нашого святочного настрою. Господарям цего свята місцевому Повіт. С. К. панам: Букайлові й Чіхові та п. Падохові (Укр. Торговля) належить повне признання.

Учасник.

Складайте жертви на оселю українських робітників пера в Ямнім!

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Д-р Микола Сабат, директор акад. ґімназії у Львові помер дня 5. серпня ц. р. в 11. год. передпол. в селі Залізцях коло Ходорова в о. дек. Винницького. В четвер 7. серпня ц. р. відбудеться перевіз тіла покійного до Ходорова, а з відси до Станиславова. Похорони відбудуться у Станиславові в пятницю 8. серпня ц. р. в год. 3. попол. з двірця на міське кладбище до родинного гробівця.

о. Павло Лешкович Бачинський почесний Крилошанин і Радник Митр. Консисторії, висл. Декан Глинянський і парох у Глинянах-Заставє, заосмотрений Найсвятійшими Тайнами упокоївся дня 5. серпня 1930 р. в Глинянах-Заставє у 89-ім році життя. Похорон відбудеться дня 7. серпня 1930 на місцевий цвинтар. **Родина.**

Теодозія з Фацієвичів Лонкевичева, вдова по настоятелю гр. кат. парохії в Чехах брідського повіта, померла дня 27. VII. 1930 р. в Стрілиськах нових в 82 р. життя. В. ЇЇ П.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 5. ц. м. масло експортове 4·50 зол.; десерове 4·40 зол.; літра молока 25 сотиків; літра сметани 1·30 зол.; копа яєць 6·40 зол.

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати почтовими марками.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Малий Міський Театр:

Середа і четвер год. 8. веч. „Потрійне весілля".

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма: Володарка кохання.

КАСІНО: Тайна кімнати ч. 13. Я хочу на полотно!

КОЛЬОСЕИ: Нечинне

КОПЕРНИК: В ніч по здраді. Верни, все прощаю.

ЛЕВ: З причини відновлення салі й інсталяції звукового апарату Кіно зачинене

МАРУСЕНЬКА: В ніч по здраді. Верни, все прощаю.

ОАЗА: Сексуальне життя.

ПАЛЯС: Шалений князь.

ПАН: Божий бич.

ПАСАЖ: „За кулісами цирку" і звукові додатки.

ПРОМІНЬ: З причини реконструкції замкнено.

СІЛЕВЕ: Мущина, якому платять. Кажінне серце.

ФАТАМОРГАНА: Мадярська рапсодія.

ХИМЕРА: Раз в життю.

УТІХА: Ангел вулиці і американки — Пат і Паташон „Ціф-Раф як стражаки".

Ширіть наш часопис!

Програма радіо.

Четвер 7. VIII. 1930.

Варшава (1411,7) 2·35 Ґрамофонові плити. **Гельсінгфорс** (221,4) 18·15 фортепян. **Лайпціґ** (259) 18·15 фортепян. **Льондон** (356,3) 13·30 Органова музика. **Берлін** (418) 16·65 Концерт Осипа Вайса. **Стокгольм** (436) 20·00 Радіоорхестра. **Лянґенберг** (473) 17·30 Концерт Файшмана і Дельсейта. **Прага** (487) 11·25 Арії з опер Пуччінія. **Міляно** (501) 12·15 Легка музика. **Відень** (516,3) 19·40 Вечір пісень. **Мюнхен** (533) 16·25 Концерт. **Будапешт** (550) 17·45 Мадярські арії. **Харків** (1304) 15·30 Пополудневий концерт. **Париж** (1725) 16·45 Радіоконцерт.

Середа 6. VIII 1930

Варшава (1411,7) 12·10. Ґрамофонові плити. **Гельсінгфорс** (221,4) 18·40. Еро Седін (скрипка). **Лайпціґ** (259) 13·00 Ґрамофонові плити. **Льондон** (356,3) 19·40 Популярна музика. **Берлін** (418) 16·30 Концерт. **Стокгольм** (436) 18·00 Концерт. **Рим** (441) 13·30 Концерт. **Лянґенберг** (473) 16·45 Програма для молоді. **Прага** (487) 18·20 Німецька авдиція. **Міляно** (501) 12·15 Легка музика. **Відень** (516,8) 12·00 Капеля Вольштаме. **Мюнхен** (533) 16·25. Камеральна музика. **Будапешт** (550) 18·30 Мадярські арії на фортепяні. **Харків** (1304) 19·00 Концерт для селян. **Париж** (1725) 16·45 Радіо-концерт

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Український Театр „Кооператива" у Львові, Український Театр ім. І. Тобілевича в Станиславові:

Турка н/Стр.

7. VIII. „Церковна Миш".
8. VIII. Ревія: „Раз та добре".
9. VIII. „Барон Кіммель".
10. VIII. „Доллі".
11. VIII. „Медді".
12. VIII. „Ой, не ходи Грицю".

На Рідну Школу зложила Вп. Антонина Біликевич з Камінного 25 зол. замісць окремої подяки Вп Духовенству під проводом Декана о. К. Кульчицького за провід, а місцевим освітним і економічним установам, Учительству і Громадянству за слова спочування, поміч і численну участь в похоронах мужа бл. п. о. Омеляна Біликевича, пароха Камінного. Вп. Жертводавчині складає щиру подяку Головна Управа.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів Ринок ч. 10.